

DOI: [https://doi.org/10.32347/2707-501x.2022.49\(2\).109-122](https://doi.org/10.32347/2707-501x.2022.49(2).109-122)

УДК 338.1:[005.35:69.003]

Я.Ф. Локтіонова

канд. екон. наук

ORCID: 0000-0001-5634-4900

Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В ФОКУСІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглядається комплексний підхід до інтеграції соціальної відповідальності бізнесу в систему забезпечення економічної безпеки підприємств в умовах трансформаційної економіки, глобальної нестабільності та новітніх викликів соціального й екологічного характеру. Доведено, що соціальна відповідальність перестає бути факультативним інструментом корпоративного іміджу й натомість набуває статусу невід'ємного чинника формування стійкості підприємства, адаптивності до кризових явищ, підвищення конкурентоспроможності й довгострокового розвитку.

Реалізація соціально відповідальних практик сприяє мінімізації репутаційних, кадрових, правових та екологічних ризиків, зміцненню довіри з боку стейкхолдерів, зниженню конфліктності в середовищі трудового колективу, покращенню взаємодії з органами державної влади, партнерами та громадами. Соціальна орієнтація бізнесу водночас виступає важелем підвищення його інвестиційної привабливості, забезпечення доступу до дешевших фінансових ресурсів і міжнародних програм розвитку.

У статті подано авторське бачення соціальної відповідальності як системоутворювального елемента концепції економічної безпеки підприємства. Запропоновано структуру соціально відповідальних практик, адаптовану до реалій українського бізнес-середовища в умовах воєнного стану, що включає: підтримку працівників, розвиток локальних громад, екологічну відповідальність, етичну ділову поведінку, прозорість і підзвітність. Виявлено, що саме соціальна орієнтація бізнесу дозволяє ефективно протидіяти соціальним, інституційним і репутаційним загрозам.

Зроблено висновок, що розвиток корпоративної соціальної відповідальності є стратегічним напрямом підвищення економічної безпеки підприємства, який дозволяє сформувати сталу модель бізнесу, здатну до відтворення капіталу в умовах невизначеності та системних загроз. Акцентовано, що в сучасних умовах соціальна відповідальність має бути інтегрована у стратегію управління ризиками, корпоративну

культуру та інструменти оцінювання ефективності управлінських рішень.

Ключові слова: соціальна відповідальність; економічна безпека; конкурентоспроможність; підприємство; сталий розвиток; соціальна відповідальність бізнесу; соціальні, екологічні, економічні, чинники; війна.

Вступ. У сучасних умовах трансформації економічного середовища, посилення глобальних ризиків, військової агресії, кліматичних викликів та зростання суспільного запиту на етичність бізнесу, соціальна відповідальність підприємств (CSR) перестає бути лише іміджевим інструментом. Вона стає критично важливим чинником забезпечення економічної безпеки, збереження ділової репутації, стійкості до кризових ситуацій і довгострокового розвитку.

Особливої ваги ця проблема набуває для українського бізнесу в умовах повномасштабної війни, руйнування логістичних ланцюгів, зниження ділової активності, відтоку трудових ресурсів та підвищеного соціального навантаження на підприємства. У таких умовах соціальна відповідальність виявляється не лише засобом підтримки персоналу, громад та держави, але й механізмом посилення адаптивних і регенеративних здатностей самого підприємства.

З одного боку, імплементація принципів CSR сприяє підвищенню довіри з боку внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів, що критично важливо в періоди нестабільності. З іншого — формує репутаційний капітал, який допомагає зберігати конкурентоспроможність, залучати партнерів, інвесторів і міжнародну допомогу. У цьому контексті соціальна відповідальність виступає складовою стратегії антикризового управління та невід'ємною частиною системи економічної безпеки підприємств.

Таким чином, дослідження взаємозв'язку між соціальною відповідальністю бізнесу та економічною безпекою є не лише науково значущим, але й практично необхідним для формування дієвих моделей управління в умовах високої невизначеності. Актуальність теми визначається потребою в переосмисленні ролі бізнесу в соціально-економічній системі країни та формуванні нових орієнтирів для сталого розвитку підприємств в умовах післявоєнного відновлення.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел дозволяє виокремити ключові аспекти корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) та її взаємозв'язку з економічною безпекою підприємств, особливо в будівельній галузі. Деякі дослідники фокусуються на теоретичних засадах та еволюції КСВ в Україні. Орлова Н. С. та Харламова А. О. [2] та Замула І. В. [7] закладають концептуальний фундамент, розкриваючи сутність КСВ та її принципи. Вони визначають КСВ як добровільну діяльність компаній, спрямовану на

підвищення суспільного добробуту, що виходить за межі законодавчих вимог. Ці праці є відправною точкою для розуміння того, що КСВ не є просто "витратами", а інвестицією в сталий розвиток.

Зінченко А. та Саприкіна М. [8], а також Zlenko A. та Isaikina O. [1] надають цінний аналіз історичного розвитку КСВ в Україні та її сучасних особливостей. Вони висвітлюють виклики та перспективи, з якими стикається український бізнес у впровадженні соціально відповідальних практик. Ці дослідження показують, що, попри певний прогрес, існують значні прогалини та нерозкритий потенціал КСВ, особливо у кризових умовах.

Миськів Г. В. та Пасінович І. І. [3] підсилюють актуальність теми, аналізуючи перспективи розвитку КСВ в Україні, що свідчить про постійну потребу в адаптації та вдосконаленні цих практик до мінливих економічних та соціальних умов. Dlugopolskyi O.V. та Oliinyk D. [16] розглядають приклади КСВ з розвинених країн, що є цінним для України, оскільки дозволяє виявити найкращі практики та адаптувати їх до місцевих умов, сприяючи інтеграції українського бізнесу у світові стандарти.

Ця група джерел створює міцну теоретичну та контекстуальну базу для дослідження, підкреслюючи, що КСВ є невід'ємною частиною сучасного бізнесу і потребує постійного розвитку та адаптації.

Значна частина джерел присвячена ролі КСВ у забезпеченні сталого розвитку, з особливим акцентом на будівельну галузь. Беленкова О. Ю. [4] у своїй монографії підкреслює стратегічне значення моделі сталого розвитку для забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Це фундаментальна праця, яка пов'язує КСВ з довгостроковою успішністю бізнесу. Її стаття [15] також конкретизує цю ідею для девелоперських проєктів, що є безпосереднім практичним інструментарієм для підприємств будівельної галузі. Бондаренко В. В. та Вовк О. В. [5] та Галушка І. П. і Мішина Н. С. [6] безпосередньо розглядають корпоративну соціальну відповідальність як ключову складову сталого розвитку саме будівельних підприємств в Україні. Ці роботи є критично важливими, оскільки вони фокусуються на специфіці галузі, яка має значний вплив на довкілля та суспільство.

Король Н. В. [10] у своїй дисертації детально досліджує формування стратегії КСВ будівельних підприємств, що свідчить про глибоке вивчення практичних аспектів впровадження КСВ у будівництві. Нашекіна О. Ю. та ін. [11], а також Величко В. А. та ін. [12] доповнюють розуміння КСВ у будівництві, аналізуючи концептуальні підходи, методології та взаємодію зі стейкхолдерами. Це показує багатогранність КСВ у будівельному секторі та її вплив на відносини з різними групами зацікавлених сторін.

Sapiha P.A. та Bielienkova O.Yu. [14] безпосередньо пов'язують конкурентоспроможність будівельних підприємств із соціально відповідальним девелопментом нерухомості, що підтверджує прямий економічний ефект від КСВ. Ігнатович О. О. [9] та Гусарова Л. В. і Боліла Н. В. [19] зосереджуються на екологічній відповідальності як важливому компоненті КСВ, що є особливо актуальним для будівельної галузі з її значним впливом на довкілля. Ці праці підкреслюють, що екологічна складова КСВ безпосередньо впливає на економічну безпеку через уникнення штрафів, покращення репутації та відповідність регуляторним нормам.

Ця група джерел переконливо демонструє, що ****КСВ є невід'ємною частиною сталого розвитку будівельних підприємств**** і безпосередньо впливає на їхню довгострокову життєздатність.

Джерела, що безпосередньо стосуються економічної безпеки, дозволяють вибудувати зв'язок між соціальною відповідальністю та стійкістю підприємства. Пархоменко Н. О. [17] класифікує загрози та шляхи забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств. Ця праця є ключовою, оскільки вона надає рамки для розуміння того, як КСВ може виступати механізмом мінімізації цих загроз. Сорокіна Л. В. та ін. [18] у своїй монографії розглядають економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою будівельного підприємства. Це показує, що фінансова стійкість є важливою складовою економічної безпеки, і КСВ може опосередковано впливати на неї через покращення репутації, зниження ризиків та підвищення лояльності стейкхолдерів. Stetsenko S. та ін. [20] аналізують механізми моніторингу стійкості антикризового потенціалу будівельного підприємства. Це прямо корелює з ідеєю, що КСВ, як фактор сталого розвитку, посилює здатність підприємства протистояти кризам і забезпечувати свою економічну безпеку.

Сапіга П. А. [13] розглядає КСВ в умовах діджиталізації економіки, що є важливим для сучасного контексту і впливає на всі аспекти діяльності підприємства, включаючи його безпеку.

Аналіз представлених джерел чітко обґрунтовує необхідність дослідження соціальної відповідальності бізнесу, зокрема будівельних підприємств, у контексті економічної безпеки, а саме:

1. *Прямий та опосередкований вплив.* Література показує, що КСВ не є відокремленою "соціальною ініціативою", а глибоко інтегрована у стратегію сталого розвитку підприємства. Вона прямо впливає на екологічну складову безпеки (через раціональне використання ресурсів та мінімізацію негативного впливу) [9, 19] та опосередковано – на кадрову, репутаційну, правову та фінансову безпеку [12, 18].

2. *Мінімізація Ризиків.* Дослідження підкреслюють, що впровадження КСВ-практик (безпечні умови праці, етична поведінка, прозорість, підтримка громад) дозволяє знижувати репутаційні, правові та кадрові

ризиків, які є значними загрозами для економічної безпеки, особливо в умовах нестабільності [17].

3. *Зміцнення конкурентних позицій.* КСВ сприяє зміцненню довіри стейкхолдерів (інвесторів, партнерів, громад, держави) [12], що є ключовим для залучення ресурсів, отримання дозволів та формування позитивного іміджу. Ця довіра є важливим активом економічної безпеки, забезпечуючи стабільність взаємодії та знижуючи ризики конфліктів.

4. Підвищення конкурентоспроможності. Як зазначається у роботах [4, 14, 15], КСВ, особливо через соціально відповідальний девелопмент, підвищує конкурентоспроможність підприємств. Конкурентоспроможність, своєю чергою, є однією з найважливіших складових економічної безпеки.

5. Адаптація до кризових умов. Хоча у більшості джерел немає аналізу впливу умов війни, вони підкреслюють важливість антикризового потенціалу та стійкості [18, 20]. У цьому контексті соціальна відповідальність (підтримка працівників, допомога громадам) стає стратегічною перевагою, що дозволяє підприємству зберегти людський капітал, уникнути соціальних конфліктів та отримати підтримку суспільства, що є критичним для виживання та функціонування в умовах зовнішніх загроз.

Попри значний обсяг досліджень КСВ в Україні [1, 3] та окремих публікацій про економічну безпеку [17], комплексне дослідження, яке б детально аналізувало конкретні механізми впливу соціально відповідальних практик будівельних підприємств на їхню економічну безпеку в умовах значних зовнішніх шоків (наприклад, війна), є недостатнім. Існуючі праці закладають основу, але не надають системного аналізу цього взаємозв'язку у специфічних кризових умовах.

Таким чином, представлені літературні джерела чітко вказують на зростаючу значущість корпоративної соціальної відповідальності як фактора, що прямо чи опосередковано впливає на різні аспекти економічної безпеки підприємств. Глибинне дослідження цього взаємозв'язку, особливо у контексті будівельної галузі та сучасних викликів, є актуальним та своєчасним..

Постановка задачі. Метою даної статті – дослідити соціальну відповідальність бізнесу в фокусі економічної безпеки підприємств.

Основна частина. Реалізація соціально відповідальних практик є потужним інструментом для будівельних підприємств, особливо в складних умовах, таких як війна. Вона не лише покращує імідж компанії, а й забезпечує її стабільність та стійкість у довгостроковій перспективі. Розглянемо детальніше, як саме СВБ (соціально відповідальний бізнес) впливає на різні аспекти діяльності.

1. Мінімізація ризиків. Соціально відповідальні практики відіграють ключову роль у зменшенні різноманітних ризиків для бізнесу.

1.1. Репутаційні ризики. Компанія, яка демонструє соціальну відповідальність (наприклад, підтримуючи співробітників, допомагаючи громадам або дбаючи про екологію), завойовує позитивну репутацію. У кризові часи, коли негативні новини поширюються швидко, сильна репутація є своєрідним "імунітетом". Наприклад, підприємство, що активно бере участь у відновленні зруйнованих об'єктів або надає притулок внутрішньо переміщеним особам, сприймається суспільством як надійний та етичний гравець. Це знижує ймовірність негативного висвітлення у ЗМІ та громадського осуду.

1.2. Кадрові ризики. Підтримка працівників є основою СВБ. Гарантування безпеки (створення безпечних умов, забезпечення ЗІЗ, плани евакуації), фінансова та психологічна допомога (підтримка мобілізованих, соціальні пакети, психологічний супровід) та гнучкі умови праці (дистанційна робота, часткова зайнятість) сприяють утриманню кваліфікованих кадрів. В умовах війни, коли ринок праці є нестабільним, такі дії значно зменшують плінність кадрів, підвищують лояльність та мотивацію співробітників, а також приваблюють нових фахівців, що зменшує ризик дефіциту робочої сили.

1.3. Правові ризики. Етична ділова поведінка, включаючи антикорупційну політику, поважне ставлення до партнерів та дотримання прав людини (недискримінація, гендерна рівність, захист вразливих груп), знижує ймовірність судових позовів, штрафів та санкцій. Дотримання законодавства та етичних норм у складних умовах війни, коли спокуси для зловживань можуть зростати, є критично важливим для уникнення юридичних проблем та збереження ліцензій на діяльність.

1.4. Екологічні ризики. Екологічна відповідальність, що передбачає ощадливе використання ресурсів, мінімізацію впливу на довкілля (зниження забруднень, управління відходами) та збереження екосистем (озеленення, відновлення зруйнованого середовища), допомагає уникнути екологічних штрафів та конфліктів з природоохоронними органами. У післявоєнний період, коли питання відновлення довкілля стануть особливо гостро, компанії з досвідом екологічної відповідальності матимуть перевагу.

2. Зміцнення довіри та зниження конфліктності. Соціально відповідальні практики є фундаментом для побудови міцних відносин та гармонійного середовища.

2.1. Зміцнення довіри з боку стейкхолдерів. Прозорість і підзвітність (публічна звітність, комунікація зі стейкхолдерами, моніторинг впливу) формують довіру у всіх зацікавлених сторін – інвесторів, клієнтів, постачальників, органів влади та громадськості. Коли компанія відкрито демонструє свою соціальну діяльність та її результати, це створює імідж надійного та відповідального партнера, що є особливо цінним у нестабільні часи.

2.2. Зниження конфліктності в середовищі трудового колективу. Коли працівники бачать, що компанія піклується про їхню безпеку, добробут та надає підтримку у важкі часи, це значно зменшує невдоволення та напругу. Відчуття захищеності та належності до відповідальної організації підвищує моральний дух, знижує кількість конфліктів та сприяє формуванню згуртованої та ефективної команди.

3. Покращення взаємодії. СВБ відкриває нові можливості для співпраці та взаємодії на різних рівнях.

3.1. Покращення взаємодії з органами державної влади. Компанії, що активно реалізують соціально відповідальні ініціативи (наприклад, участь у відновленні інфраструктури, гуманітарна допомога, партнерство з місцевою владою), сприймаються державними органами як надійні та відповідальні партнери. Це може спростити отримання дозволів, ліцензій, участь у державних програмах відновлення та сприяти більш конструктивному діалогу з владою.

3.2. Покращення взаємодії з партнерами. Етична ділова поведінка та прозорість у взаємовідносинах з партнерами (збереження чесності у контрактах, відкритість у переговорах) сприяють побудові довгострокових та взаємовигідних відносин. У період невизначеності надійні партнери є критично важливими для стабільності бізнесу.

3.3. Покращення взаємодії з громадами. Розвиток громад через гуманітарну участь, відновлення інфраструктури та партнерство з місцевою владою створює позитивний соціальний капітал. Коли компанія активно допомагає громадам, вона стає їхнім довіреним союзником. Це не лише покращує відносини, а й може забезпечити підтримку з боку місцевих жителів у складних питаннях, таких як дозволи на будівництво або вирішення конфліктних ситуацій.

Загалом, соціально відповідальні практики в умовах війни перетворюються з "бажаного" на "життєво необхідне". Вони не тільки забезпечують виживання та адаптацію бізнесу, але й закладають міцний фундамент для його відновлення та процвітання у повоєнний період. У структурі сучасної концепції економічної безпеки підприємства соціальна відповідальність (СВ) відіграє роль не допоміжного, а системоутворювального елемента. Її значущість зумовлена тим, що СВ інтегрує економічні, соціальні, етичні та екологічні аспекти діяльності підприємства в єдину стратегічну платформу, яка дозволяє забезпечити стійкість бізнесу в умовах зовнішніх і внутрішніх загроз.

Соціальна відповідальність створює фундамент для формування довготривалих відносин із ключовими стейкхолдерами — працівниками, клієнтами, громадами, партнерами, державними структурами. Така взаємодія заснована на довірі, прозорості та передбачуваності, що є критичними чинниками для мінімізації ризиків соціальної напруги, трудових конфліктів, репутаційних втрат і регуляторного тиску.

СВ забезпечує позитивне середовище для управління людським капіталом, що підвищує рівень залученості персоналу, знижує плинність кадрів, стимулює інноваційність і адаптивність організації. Водночас дотримання екологічних стандартів, участь у відновленні інфраструктури, волонтерських та благодійних ініціативах підвищує стійкість підприємства до репутаційних, регуляторних та екологічних ризиків.

На стратегічному рівні соціальна відповідальність формує репутаційний капітал, який діє як нематеріальний актив і дає змогу підприємству залучати інвестиції, отримувати доступ до нових ринків та утримувати конкурентні переваги в умовах криз. Таким чином, СВ виступає інтегральним елементом системи ризик-менеджменту, корпоративного управління та стратегічного планування, без якого неможливо забезпечити повноцінний рівень економічної безпеки підприємства.

Соціальна відповідальність — це не лише вияв етичного підходу до ведення бізнесу, але й ключовий інструмент формування внутрішньої стійкості, зовнішньої легітимності та довгострокової економічної безпеки підприємства.

В умовах воєнного стану український бізнес стикається з безпрецедентними викликами, що змушує компанії переосмислювати свою соціальну місію та посилювати соціальну відповідальність як елемент стійкості та громадянської позиції. У такій ситуації формується оновлена структура соціально відповідальних практик, яка включає п'ять ключових блоків (рис.1):

Рис.1. структура соціально відповідальних практик

Розроблено авторкою

1. Підтримка працівників, а саме: *гарантування безпеки* (створення безпечних умов праці, забезпечення засобами індивідуального захисту, реалізація планів евакуації), *фінансова та психологічна допомога* (надання підтримки мобілізованим працівникам та їхнім родинам, забезпечення соціальних пакетів, психологічний супровід), *гнучкі умови праці* (перехід на дистанційний режим, часткова зайнятість), переорієнтація на інші напрями бізнесу для збереження робочих місць).

2. Розвиток громад, а саме: гуманітарна участь (підтримка місцевих жителів через благодійні ініціативи, волонтерство, допомога переселенцям, відновлення інфраструктури (участь у ремонті пошкоджених об'єктів, забезпечення житлом співробітників і членів громади), партнерство з місцевою владою (участь у координаційних радах, спільних проєктах для стабілізації ситуації в регіоні).

3. Екологічна відповідальність, а саме: управління ресурсами (ощадливе використання енергетичних і природних ресурсів навіть в умовах дефіциту), мінімізація впливу на довкілля (зниження рівня забруднень, управління відходами, дотримання екологічних стандартів), збереження екосистем (участь у проєктах з озеленення, відновлення зруйнованого природного середовища після бойових дій).

4. Етична ділова поведінка, а саме: антикорупційна політика (суворе дотримання законодавства та внутрішніх етичних кодексів, запобігання зловживанням у воєнних умовах), поважне ставлення до партнерів (збереження чесності у контрактах, відкритість у переговорах, недопущення спекуляцій), дотримання прав людини (недискримінація, гендерна рівність, захист вразливих груп населення).

5. Прозорість і підзвітність, а саме: публічна звітність (відкритість щодо фінансової діяльності, соціальних витрат, благодійних внесків), комунікація зі стейкхолдерами (активне інформування працівників, громадськості, партнерів про заходи, що вживаються), моніторинг впливу (оцінка ефективності соціальних програм і коригування стратегії відповідальності у відповідь на зміни).

Соціально відповідальні практики українського бізнесу в умовах воєнного стану набули нового змісту — вони стали інструментом виживання, солідарності та довіри. Така структура дозволяє не лише зберігати функціональність підприємства, а й виконувати роль стабілізуючого чинника в національному соціально-економічному просторі.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що соціальна відповідальність бізнесу на сучасному етапі трансформується із добровільної ініціативи в стратегічну необхідність для забезпечення економічної безпеки підприємств. Такий підхід особливо актуальний в умовах зростаючих ризиків, що формуються під впливом глобальних криз, нестабільного зовнішнього середовища, соціально-економічної

вразливості та воєнних дій. Соціально відповідальні практики сьогодні є не лише важливим елементом репутаційного капіталу, а й чинником, що безпосередньо впливає на здатність підприємства протистояти зовнішнім загрозам, відновлюватися після криз та забезпечувати довгострокову стійкість.

З'ясовано, що впровадження соціальної відповідальності в систему управління підприємством сприяє підвищенню довіри з боку працівників, партнерів, споживачів та громадськості. Це, в свою чергу, зміцнює соціальний капітал компанії, знижує ймовірність конфліктів, формує позитивний інформаційний фон і відкриває додаткові можливості для залучення інвестицій. Водночас, соціальна відповідальність є дієвим інструментом профілактики внутрішніх і зовнішніх ризиків, таких як кадрово нестабільність, правові претензії, санкційні обмеження, громадський тиск або зниження попиту на продукцію внаслідок іміджевих втрат.

Встановлено, що комплексна реалізація соціально відповідальних практик – через екологічну відповідальність, етичну поведінку, прозорість діяльності, підтримку персоналу та участь у вирішенні проблем місцевих громад – дозволяє створити ефективну систему корпоративної безпеки, здатну до адаптації в умовах невизначеності. Такий підхід особливо важливий для українських підприємств, які функціонують в умовах воєнного стану, руйнування інфраструктури, втрати трудових ресурсів і зростання регуляторного тиску.

Таким чином, соціальна відповідальність повинна бути інтегрована в усі рівні управління підприємством, включаючи стратегії розвитку, управління ризиками, систему цінностей і комунікаційну політику. Це дозволить не лише зміцнити економічну безпеку підприємства, але й забезпечити сталий розвиток, відповідальний вплив на суспільство та довготривалу ефективність бізнесу. Подальші наукові дослідження мають бути спрямовані на розроблення методик оцінювання ефективності впровадження соціальної відповідальності в контексті економічної безпеки, а також на адаптацію міжнародних практик до умов українського ринку.

Використана література:

1. Zlenko A., Isaikina O. Features of corporate social responsibility of business in Ukraine // University Economic Bulletin. – 2020. – Т. 15, № 3. – С. 115–127.
2. Orlova N. S., Kharlamova A. O. Conceptual principles of corporate social responsibility in Ukraine // Naukoviy Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu. – 2015. – № 3. – С. 139–144
3. Миськів Г. В., Пасінович І. І. Перспективи розвитку CSR в Україні // Media Inweb. 2020. https://theinweb.media/pro-vykyky-ta-perspektyvy-korporatyvnoyi-soczialnoyi-vidpovidalnosti-v-ukrayini/?utm_source=chatgpt.com

4. Беленкова О. Ю. Стратегія та механізми забезпечення конкурентоспроможності підприємств на основі моделі сталого розвитку. – К.: Ліра-К, 2020. 512 с.
5. Бондаренко В. В., Вовк О. В. Корпоративна соціальна відповідальність як складова сталого розвитку будівельних підприємств // Вісник Чернігівського національного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2017. № 3 (91). С. 132–138.
6. Галушка І. П., Мішина Н. С. Корпоративна соціальна відповідальність у будівельній галузі України // Економічний простір. 2020. № 157. С. 133–139.
7. Замула І. В. Корпоративна соціальна відповідальність: навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2015. 248 с.
8. Зінченко А., Саприкіна М. Розвиток КСВ в Україні: 2005–2015. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Енергія», 2016. 296 с.
9. Ігнатович О. О. Екологічна відповідальність бізнесу в Україні: проблеми та перспективи розвитку // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2018. №1 (196). С. 48–54.
10. Король Н. В. Формування стратегії корпоративної соціальної відповідальності будівельних підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Король Наталія Василівна ; Київський національний університет будівництва і архітектури. Київ, 2021. 245 с.
11. Нащекіна О. Ю., Тимошенков І. В., Овсеп'ян Р. А. Корпоративна соціальна відповідальність у будівельній галузі: критичний огляд концептуальних і методологічних підходів // Вісник НТУ «ХП» (економічні науки). – 2021. – № 1. – С. 94–102.
12. Величко В. А., Грицьков Є. В., Зубарев Д. М. Соціальна корпоративна відповідальність у системі взаємодії зі стейкхолдерами будівельних підприємств // Підприємництво та інновації. – 2021. – Т. 9, № 11. – С. 52–60.
13. Сапіга П. А. Корпоративна соціальна відповідальність підприємства в умовах діджиталізації економіки [Електронний ресурс] / Петро Сапіга // Збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. Інтернет конф. «Сучасні технології комерційної діяльності і логістики». – Київ : КНЕУ, 2020. – С. 29–31.
14. Sapirha P.A., Bielienkova O.Yu. Забезпечення конкурентоспроможності будівельних підприємств на базі соціально відповідального девелопменту нерухомості // Рівне : НУВГП, 2020. – С. 150–153.
15. Беленкова О. Ю. Конкурентоспроможність і соціальна відповідальність девелоперських проектів // Бізнес Інформ. – 2019. – № 11. – С. 13–22.
16. Dlugopolskyi O.V., Oliynyk D. Social responsibility of business: examples from developed countries for Ukraine // European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation. – 2020. – № 2(6). – С. 33–45.

17. Пархоменко Н. О. Класифікація загроз та шляхи забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств // *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*. – 2020. – Т. 24. – С. 4–9.

18. Сорокіна Л. В., Стеценко С. П., Гойко А. Ф., Ізмайлова К. В. Економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою будівельного підприємства: монографія / за наук. ред. Л. В. Сорокіної. – Київ : Ліра-К, 2017. – 403 с.

19. Гусарова Л. В., Боліла Н. В. Екологічний компонент економічної безпеки як чинник сталого розвитку підприємств будівництва. Науковий погляд: економіка та управління. – 2020. – № 2 (68). – С. 121–124.

20. Stetsenko S., Bolila N., Sorokina L., Tsyfra T., Molodid O. Monitoring mechanism of resilience of the anti-crisis potential system of the construction enterprise in the long-term period. *Economics, finance and management review*. – 2020. – № 3. – С. 31–42.

References:

1. Zlenko A., Isaikina O. (2020) *Features of corporate social responsibility of business in Ukraine // University Economic Bulletin. V. 15, № 3, 115–127.*

2. Orlova N. S., Kharlamova A. O. (2015) *Conceptual principles of corporate social responsibility in Ukraine // Naukoviy Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu. № 3. 139–144*

3. Myskiv H. V., Pasinowych I. I. (2020) *Perspektyvy rozvytku CSR v Ukraini // Media Inweb. 2020. https://theinweb.media/pro-vyklyky-ta-perspektyvy-korporatyvnoyi-soczialnoyi-vidpovidalnosti-v-ukrayini/?utm_source=chatgpt.com*

4. Bielienkova O. Iu. (2020) *Stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia konkurentospromozhnosti pidpriemstv na osnovi modeli staloho rozvytku. K.: Lira-K, 512 s.*

5. Bondarenko V. V., Vovk O. V. (2017) *Korporativna sotsialna vidpovidalnist yak skladova staloho rozvytku budivelnykh pidpriemstv // Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriia: Ekonomichni nauky. № 3 (91). 132–138.*

6. Halushka I. P., Mishyna N. S. (2020) *Korporativna sotsialna vidpovidalnist u budivelnii haluzi Ukrainy. Ekonomichniy prostir. № 157. 133–139.*

7. Zamula I. V. (2015) *Korporativna sotsialna vidpovidalnist: navchalnyi posibnyk. Kyiv : TsUL, 248 s.*

8. Zinchenko A., Saprykina M. (2016) *Rozvytok KSV v Ukraini: 2005–2015. Kyiv : TOV «Vydavnychiy dim «Enerhiia», 296 s.*

9. Ihnatovych O. O. (2018) *Ekolohichna vidpovidalnist biznesu v Ukraini: problemy ta perspektyvy rozvytku. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika. № 1 (196). 48–54.*

10. Korol N. V. (2021) *Formuvannia stratehii korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti budivelnykh pidpriemstv : dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.04 /*

Korol Nataliia Vasylivna ; Kyivskyi natsionalnyi universytet budivnytstva i arkhitektury. Kyiv. 245 s.

11. Nashchekina O.Iu., Tymoshenkov I.V., Ovsepiyan R.A. (2021) Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist u budivelnii haluzi: krytychnyi ohliad kontseptualnykh i metodolohichnykh pidkhodiv. Visnyk NTU «KhPI» (ekonomichni nauky). № 1. 94–102.

12. Velychko V.A., Hrytskov Ye.V., Zubariev D.M. (2021) Sotsialna korporatyvna vidpovidalnist u systemi vzaïmodii zi steikkholderamy budivelnnykh pidpriemstv. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*. 9, № 11. 52–60.

13. Sapiha P.A. (2020) Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist pidpriemstva v umovakh didzhitalizatsii ekonomiky. Zbirnyk materialiv Mizhnar. nauk.-prakt. Internet konf. «Suchasni tekhnolohii komertsinoi diïalnosti i lohistyky». Kyiv : KNEU, 2020. 29–31.

14. Sapiha P.A., Bielienskova O.Yu. (2020) Zabezpechennia konkurentospromozhnosti budivelnnykh pidpriemstv na bazi sotsialno vidpovidalnoho developmentu nerukhomosti. Rivne : NUVHP, 150–153.

15. Bielienskova O.Iu. (2019) Konkurentospromozhnist i sotsialna vidpovidalnist developerskykh proektiv. *Biznes Inform*. № 11. 13–22.

16. Dlugopolskyi O.V., Oliinyk D. (2020) Social responsibility of business: examples from developed countries for Ukraine // *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*. № 2(6). 33–45.

17. Parkhomenko N.O. (2020) Klasifikatsiia zahroz ta shliakhy zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky budivelnnykh pidpriemstv. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*. T. 24. 4–9.

18. Sorokina L.V., Stetsenko S.P., Hoiko A.F., Izmailova K.V. (2017) *Ekonometrychni instrumentarii upravlinnia finansovoiu bezpekoïu budivelnnoho pidpriemstva: monohrafiia / za nauk. red. L.V. Sorokinai*. Kyiv : Lira-K, 403 s.

19. Husarova L.V., Bolila N.V. (2020) Ekolohichniy komponent ekonomichnoi bezpeky yak chynnyk staloho rozvytku pidpriemstv budivnytstva // *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia*. № 2 (68). 121–124.

20. Stetsenko S., Bolila N., Sorokina L., Tsyfra T., Molodid O. (2020) *Monitoring mechanism of resilience of the anti-crisis potential system of the construction enterprise in the long-term period*. *Economics, finance and management review*. № 3. 31–42.

Loktionova Ya.F.

Social responsibility of business in the focus of economic security of enterprises

The article considers a comprehensive approach to integrating business social responsibility into the system of ensuring the economic security of enterprises in the conditions of a transformational economy, global instability and the latest challenges of a social and environmental nature. It is proven that

social responsibility ceases to be an optional tool of corporate image and instead acquires the status of an integral factor in the formation of enterprise stability, adaptability to crisis phenomena, increasing competitiveness and long-term development.

The implementation of socially responsible practices contributes to the minimization of reputational, personnel, legal and environmental risks, strengthening trust from stakeholders, reducing conflicts in the work environment, improving interaction with government bodies, partners and communities. The social orientation of business at the same time acts as a lever for increasing its investment attractiveness, ensuring access to cheaper financial resources and international development programs.

The article presents the author's vision of social responsibility as a system-forming element of the concept of economic security of an enterprise. A structure of socially responsible practices adapted to the realities of the Ukrainian business environment under martial law is proposed, which includes: employee support, local community development, environmental responsibility, ethical business behavior, transparency and accountability. It is revealed that it is the social orientation of business that allows you to effectively counteract social, institutional and reputational threats.

It is concluded that the development of corporate social responsibility is a strategic direction for increasing the economic security of the enterprise, which allows you to form a sustainable business model capable of reproducing capital in conditions of uncertainty and systemic threats. It is emphasized that in modern conditions, social responsibility should be integrated into the risk management strategy, corporate culture and tools for assessing the effectiveness of management decisions.

Keywords: social responsibility; economic security; competitiveness; enterprise; sustainable development; business social responsibility; social, environmental, economic, factors; war.

Посилання на статтю

АРА: Loktionova Y.F. (2022). Sotsialna vidpovidalnist biznesu v fokusi ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv. [Social responsibility of business in the focus of economic security of enterprises]. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 49(2), 109-122.

ДСТУ: Локтіонова Я.Ф.. Соціальна відповідальність бізнесу в фокусі економічної безпеки підприємств [Текст] Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2022. № 49(2). С. 109 -122.